

מצא אשה – מצא טוב

הרה"ג יהודה דרעי שליט"א, רב העיר וראב"ד באר שבע

רק לחציבת האבנים והובלתם, ונוסף עליהם שלוש אלפים ושלוש מאות מנהלי עבודה אשר בוודאי היו אלפים רבים תחת פיקודם. והנה כאשר ישב שלמה על כסא מלכותו לפקח על גמר המלאכה של הבית הגדול והקדוש, שמע זוג יונים אשר ישבו לבטח בקינים הקטן ואמר הזכר לנקבה: 'הידעת יונתי תמתי שיכול אני לסתור את כל הבית הזה במחי כף אחת', ושלמה אשר כידוע הבין גם את שפת העופות, נדהם לשמע דברי ההתרברבות הללו, זימן מיד את היונה 'הגיבור' וגער בו: כיצד יש בכוחך הדל לסתור בניין כה גדול. השיב לו היונה, 'אדוני המלך הלא מובן מאליי שאין בדברי כלום זולת הרושם אותו הנני מבקש להרשים את זוגתי היחידה'. הבין המלך את כוונתו ושחררו. וכשהגיע היונה לקינו שאלה אותו זוגתו בחדרה, 'מה המלך הטיח בך'. השיב לה, 'אל תשאלי כמה הוא התחנן בפני שלא אהרוס את ביתו... ואכן יש באגדה זו כדי לרמוז על יסוד היסודות של בנין הבית, והוא שאפילו בית גדול וקדוש ככל שיהיה כדוגמת בית המקדש, יכול חלילה לקרוס תחתיו אם לא יהא מושתת על יסודות של אהבה ואחוה והערכה הדדית. והוא שאמרו 'ולא יבנה אלא באהבת חיים'!

ובזה יאירו דברי התלמוד (ברכות ח, א) אודות מנהג בני מערבא שהיו שואלין את החתן מיד לאחר הנישואין 'מצא או מוצא', כלומר האם זכית באשה אשר נאמר עליה 'מצא אשה מצא טוב' או חלילה 'מוצא אני מר ממות את האשה'. וכבר תמחו כל המפרשים על פשר שאלה מוזרה זו אשר חלילה מזמינה דיבור לשון הרע, ועיין בחפץ חיים (שמירת הלשון כלל א הלכה יח) מ"ש ליישב תמיהה זו. וביותר יפלא, וכי היאך יוכל החתן להכיר כבר בראשית נישואיו את מעלת זוגתו, והלא מן הראוי היה לשאול שאלה זו לאחר פרק זמן ארוך יותר. ברם לדברינו יובן היטב, שכן אין זו חלילה שאלה של סקרנות המזמינה תשובה על טיב הכלה, אלא יש כאן הוראה והדרכה לחתן בראשית דרכו, דע לך חתן שבידך המפתח להנהיג את ביתך בדרך של אחדות ואהבה הדדית המובילה ליעד הנכסף של 'השראת השכינה'!

שלמה המלך ע"ה ראה באשה את מקור כל הטוב, עד שקם ודרש 'מצא אשה מצא טוב' (משלי יח, כב). ואכן גמ' ערוכה היא לפנינו (יבמות סב, ב): 'א"ר חנילאי כל אדם שאין לו אשה, שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה וכו' במערבא אמרי בלא תורה בלא חומה... וגדולה מזו הוסיף שם רבי אליעזר (סג, א): 'כל אדם שאין לו אשה, אינו נקרא אדם, שנאמר זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם'. ובמדרש (בראשית רבה יז, ב) הוסיפו על כל אלו גם 'בלא שמחה בלא כפרה בלא שלום בלא חיים', עי"ש. ואם לא די בזה הרי שבזוה"ק הוסיפו 'בלא יראה בלא ענוה בלא חסד', עי"ש. הנה כי כן מפורש, שהאשה היא מקור הברכה של האדם בכל דבר וענין - הן ברוחניות והן בגשמיות, ולא עוד אלא שבלעדיה אינו בכלל אדם וגם אינו נמנה בין החיים! ולכן בצדק קבע שלמה בחכמתו 'מצא אשה - מצא טוב'. אך מה נעשה שהוא עצמו כתב (קהלת ז, כו) 'ומוצא אני מר ממות את האשה', וזה סתירה גמורה הן לדברי עצמו והן לדברי כל המאמרים הנ"ל. וכבר עמדו בזה הדרשנים, וכל אחד ביאר תעלומה זו כיד ה' הטובה עליו.

ומקדמא דנא שמעתי בזה פירוש מפורסם, דהכתוב במשלי מדבר בשתי מציאות 'מצא' אשה 'מצא' טוב. והיינו כשהמציאה היא הדדית - שכל אחד רואה במעלת השני ולא בחסרונו עד שהם רואים זה בזה את מציאת חיהם, הרי שזהו המתכון לחיי נישואין מאושרים לאורך ימים. ברם אם המציאה היא חד סטרית - 'מוצא אני', כלומר המציאה היא רק של הבעל אך האשה אינה רואה בבעלה את מציאת חיה (או להיפך), זהו המתכון להרס וחורבן הבית - 'ומוצא אני מר ממות את האשה'.

ואמרתי להטעים פירוש זה, במדרש אגדה ששמעתי מקדמא דנא אודות בניית ביהמ"ק. דהנה מקדש שלמה נבנה ע"י מאות אלפי פועלים! כמבואר בכתובים (מלכים א - ה, כט-ל): 'ויהי לשלמה שבעים אלף נושאי סבל ושמונים אלף חוצב בהר, לבד משרי הנצבים לשלמה אשר על המלאכה שלוש אלפים ושלוש מאות הרודים בעם העושים במלאכה'. הרי לפנינו מאה וחמישים אלף